

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของไทยในทศวรรษที่ผ่านมา สามารถลำดับเหตุการณ์เป็น 3 ระยะเวลาคือ ระยะเวลาที่หนึ่ง การเปิดเสรี (พ.ศ. 2533-2536) ระยะเวลาที่สอง การรัดเข็มขัด (พ.ศ. 2537-2539) และระยะที่สาม วิกฤตการณ์ทางการเงิน (พ.ศ. 2540-2543) ดังนี้

ระยะที่ 1 : การเปิดเสรี (พ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2536)

ในระหว่างปี 2533-2536 เศรษฐกิจไทยค่อนข้างมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยขยายตัวในอัตราสูงต่อเนื่องเฉลี่ยเกินร้อยละ 9 ต่อปี ดุลการชำระเงินเกินดุลในระดับสูง ดังนั้นแนวนโยบายเศรษฐกิจจึงมุ่งที่จะปรับระบบเศรษฐกิจให้มีความเป็นสากลมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการค้า การเงินระหว่างประเทศ และการเงินภายในประเทศ มีการปฏิรูประบบการเงิน การปรับโครงสร้างภาษี ตลอดจนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยรวม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยอาศัยเงินทุนนำเข้าจากต่างประเทศ

ระยะที่ 2 : การรัดเข็มขัด (พ.ศ. 2537 – 2539)

การเปิดเสรีทางการเงินมีส่วนทำให้สินเชื่อขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2537 สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวร้อยละ 30.1 และสินเชื่อของสถาบันการเงินขยายตัวสูงถึงร้อยละ 37.5 ทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศสูงกว่าต่างประเทศ ภาคเอกชนจึงกู้เงินจากแหล่งเงินทุนต่างประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่ามาปล่อยกู้ในประเทศ การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นมาก ส่งผลให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากปี 2535 ที่เคยขาดดุลร้อยละ 5.6 ของ GDP มาเป็นร้อยละ 7.9 ของ GDP ในปี 2538 ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องหันมาใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวดมาตั้งแต่กลางปี 2537 เพื่อชะลอความร้อนแรงของเศรษฐกิจและบรรเทาปัญหาภาวะเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งมีที่ทว่าจจะรุนแรงมากขึ้น

ในช่วงนี้การดำเนินนโยบายการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาเสถียรภาพการเงินมาตรการที่สำคัญ ได้แก่ การจำกัดการขยายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่มีความเข้มงวดมากขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ดังเห็นได้จากการที่ธนาคารพาณิชย์ขึ้นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) จากร้อยละ 11.75 เป็นร้อยละ 13.75 ในปี 2538

ผลของการดำเนินนโยบายที่เข้มงวด ประกอบกับความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลง โดยค่าเงินบาทที่แท้จริงแข็งขึ้นมากในช่วงปี 2539 (ส่วนหนึ่งมาจากการลดค่าเงินหยวนของจีนในปี 2538 ผนวกกับการหดตัวของอุปสงค์ของประเทศคู่ค้า) ส่งผลให้การส่งออกตกต่ำ ในขณะที่เงินทุนนำเข้าจากต่างประเทศชะลอตัวลงในปี 2539 เพราะความไม่มั่นใจในเศรษฐกิจไทย และค่าเงินบาท โดยเฉพาะธุรกรรม BIBF และเงินลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ลดลง ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวค่อนข้างมาก พร้อมกับที่อัตราเงินเฟ้อ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มสูงขึ้น

ทางการเงิน นอกจากอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับสูงแล้ว สถาบันการเงินยังเริ่มประสบปัญหาหนี้เสียและต้นทุนทางการเงินสูงขึ้น จึงเกิดข้อจำกัดในการขยายตัวของสินเชื่อ และการประกอบธุรกิจภาคเอกชน สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการเรียกร้องกันอย่างกว้างขวางให้ทางการผ่อนคลายนโยบายการเงินเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดการเก็งกำไรค่าเงินบาทมากขึ้น เนื่องจากตลาดคาดคะเนว่าทางการอาจจำเป็นต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยน เช่น การปรับสูตรตะกร้าเงินบาท หรือขยายช่วงขึ้นลงของอัตราแลกเปลี่ยน เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เพื่อให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศสามารถปรับตัวลดลง

ปี 2539 นับเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เนื่องจากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจไทยตามราคาคงที่ (real terms) ที่เคยสูงถึงร้อยละ 9.0 ในปี 2537 ลดลงอย่างรวดเร็วเหลือเพียงร้อยละ 5.9 ในปี 2539 ซึ่งนับเป็นอัตราที่ต่ำสุดในรอบทศวรรษ และสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในปีนี้ คือ การที่ประเทศไทยเริ่มเกิดปัญหาการชะลอตัวของมูลค่าส่งออก ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการส่งออกของไทยนับได้ว่าเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเติบโตของมูลค่าส่งออกในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมามีอยู่ในระดับเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 22 ต่อปี มูลค่าส่งออกได้ทวีขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีมูลค่าสูงถึง 1.1 ล้านล้านบาท ในปี 2538 แต่อัตราการขยายตัวกลับชะลอลงค่อนข้างมาก คิดเป็นอัตราขยายตัวเพียงร้อยละ 0.2 ในปี 2539 เนื่องจากประสบปัญหาการแข่งขันจากต่างประเทศที่รุนแรงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากประเทศในกลุ่มกำลังพัฒนาที่ก้าวตามหลังไทยอย่างใกล้ชิด เช่น จีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม ฯลฯ ขณะเดียวกันเงินสำรองของทางการไทยเพิ่มสูงขึ้นจนถึง 37 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในปี 2538 แต่หนี้ต่างประเทศก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว จนอยู่ในระดับ 68.2 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในปีเดียวกัน และเป็นหนี้ระยะสั้นร้อยละ 45.3

ระยะที่ 3 วิกฤตการณ์ทางการเงิน (พ.ศ. 2540 – 2543)

เงินทุนที่ไหลเข้าในอัตราสูงมาก ซึ่งสูงสุดถึง 2 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ต่อเดือน ในปี 2539มีส่วนทำให้การปล่อยสินเชื่อขาดความระมัดระวังมีการกู้เงินไปลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การเก็งกำไรในตลาดหลักทรัพย์ และกิจการที่ให้ผลตอบแทนต่ำอื่น ๆ

เมื่อเศรษฐกิจซบเซาลงจึงเกิดปัญหาหนี้เสียในระบบสถาบันการเงินทั้งนี้ในช่วงปี 2538 – 2540 บริษัทที่เชื่อมโยงกับธุรกิจการพัฒนอสถาปัตยกรรมหลายแห่งประสบปัญหาสภาพคล่อง และไม่สามารถชำระดอกเบี้ยและเงินต้นให้แก่สถาบันการเงินได้ตามกำหนดทบทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ จนกระทั่ง ธนาคารแห่งประเทศไทย ต้องเข้าแทรกแซงกิจการสถาบันการเงินบางแห่ง เช่น เปลี่ยนแปลงผู้บริหารธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยกรรมเมื่อกลางปี 2539 และแทรกแซง/ช่วยเหลือบริษัทเงินทุนหลายแห่งในระยะต่อมา จวบจนถึงวันที่ 3 มีนาคม 2540 จึงได้ประกาศให้บริษัทเงินทุน 10 แห่ง ต้องเพิ่มทุนภายในเวลาที่กำหนด และในวันที่ 29 มิถุนายน ได้ประกาศระงับกิจการบริษัทเงินทุน 16 แห่งจนกว่าจะส่งแผนปรับปรุงกิจการที่ทางการเห็นชอบ

ในขณะเดียวกัน ความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศของไทยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากค่าเงินดอลลาร์ สรอ. ในตลาดเงินตราต่างประเทศแข็งขึ้นทำให้เงินบาท ซึ่งมีองค์ประกอบเป็นดอลลาร์ สรอ. ในตะกร้าเงินเป็นสัดส่วนสูงแข็งค่าตามไปด้วย เช่นเดียวกับเงินเยนค่าเงินบาทเพิ่มจากเฉลี่ย 0.238 บาท/เยน ในต้นปี 2536 เป็นเฉลี่ย 0.213 บาท/เยน ในต้นปี 2540 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.7 การแข็งขึ้นของค่าเงินบาทส่งผลในทางลบต่อการส่งออกและดุลบัญชีเดินสะพัดทำให้นักวิเคราะห์ต่างประเทศตลอดจนกองทุน (hedge funds) ในต่างประเทศที่เคยลงทุนในตลาดทุนไทยพากันคาดว่าเงินบาทจะต้องลดค่าและพากันถอนตัวออกไป นับจากนั้นจึงเริ่มมีข่าวลือมากขึ้นเป็นระยะ ๆ เรื่องการลดค่าเงินบาทตั้งแต่ครึ่งหลังของปี 2539 เป็นต้นมา มีผลทำให้ระบบการเงินไทยปั่นป่วนยิ่งขึ้นตามไปด้วย

ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซบเซาลงโดยมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดรวม (market capitalization) ลดลงมากจากจำนวน 3.3 ล้านล้านบาทในปี 2536 เหลือเพียง 2.08 ล้านล้านบาทในปี 2540 และดัชนีตลาดหลักทรัพย์ลดลงจากระดับ 1,682.8 จุด เป็น 372.7 จุด

ณ สิ้นปี 2539 ภาคการเงินไทยประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์ไทย 15 แห่ง สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ 14 แห่ง และกิจการวิเทศธนกิจ 19 แห่ง บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ 91 แห่ง สถาบันการเงินเฉพาะกิจจัดตั้งเพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐ 7 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์การเกษตรประมาณ 4,000 แห่ง บริษัทประกันชีวิต 15 แห่ง กองทุนสำรองเลี้ยงชีพประมาณ 880 แห่ง และบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม 8 แห่ง ทั้งระบบมีสินทรัพย์รวมประมาณ 8.9 ล้านล้านบาท (ร้อยละ 190 ของ GDP) ในจำนวนนี้ สินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 64 (ร้อยละ 121 ของ GDP) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐร้อยละ 10 โดยภาครัฐเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 1 แห่ง และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ 2 แห่ง

ในการเปิดเสรีทางการเงินในปี 2536 ทางการค้าได้อนุญาตให้สถาบันการเงินสามารถยื่นขออนุญาตประกอบกิจการวิเทศธนกิจ จัดหาสินเชื่อเงินตราสกุลต่างประเทศจากแหล่งเงินภายนอกมาให้แก่ธุรกิจทั้งในประเทศและภูมิภาค โดยได้รับสิทธิประโยชน์ในทางภาษีอากรเป็นการจูงใจ เพื่อที่จะให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางทางการเงินที่แข่งได้กับฮ่องกงและสิงคโปร์ โดยส่วนหนึ่งเป็นการตอบสนองต่อแรงกดดันจากต่างประเทศให้ไทยเปิดประเทศ ส่งผลให้มีสถาบันการเงินที่ได้รับใบอนุญาตทำธุรกิจวิเทศธนกิจ 45 แห่ง ประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ไทย 15 แห่ง สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่เปิดกิจการในประเทศไทยอยู่แล้ว 11 แห่ง และสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศใหม่อีก 19 แห่ง ณ สิ้นปี 2539

ในด้านการกำกับดูแลในขณะนั้น ระบบโดยรวมยังมีความอ่อนแอเนื่องจากภาคการเงินไทยประกอบด้วยสถาบันการเงินหลายประเภท มีองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับและควบคุมตามประเภทธุรกรรมของสถาบันการเงินเหล่านั้น และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลระบบธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ แต่ได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยปฏิบัติหน้าที่ด้านการกำกับและตรวจสอบแทน โดยกระทรวงการคลังยังคงไว้ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาต ระบุการดำเนินงานกิจการ หรือถอนใบอนุญาต ตลอดจนการแทรกแซงกิจการ รวมถึงอำนาจในการกำกับดูแลการชำระบัญชีของสถาบันการเงิน โดยอาศัยอำนาจกฎหมายล้มละลายที่บังคับใช้กับธุรกิจทั่วไป

เมื่อปัญหาความไม่มั่นใจในอัตราแลกเปลี่ยนของนักลงทุนเปิดโอกาสให้เกิดการโจมตีค่าเงินจากนักเก็งกำไรทั้งไทยและต่างประเทศ ทำให้ปัญหาลุกลามไปสู่ระดับวิกฤต ทางการค้าได้ประกาศระงับกิจการบริษัทเงินทุน 16 แห่ง ก่อนประกาศให้ค่าเงินบาทลอยตัวเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ความเชื่อมั่นของผู้ฝากเงิน และเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินขนาดกลางและขนาดเล็กจึงเริ่มถูกสั่นคลอนและเกิดกระบวนการแห่ถอนเงินฝากและเงินที่ให้ผู้ยืมแก่บริษัทเงินทุน ซึ่งทำให้บริษัทเงินทุนขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง

นอกจากนี้ในภาวะที่เศรษฐกิจชะลอตัว ปัญหาอุปทานอสังหาริมทรัพย์ล้นตลาดก็ทวีความรุนแรงขึ้นและราคาหลักทรัพย์ค่าประกันตกต่ำลงจนก่อให้เกิดปัญหาลูกหนี้คือยคุณภาพมากขึ้นในระบบสถาบันการเงิน โดยเฉพาะบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ความรุนแรงของปัญหานี้เสียทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจในฐานะการเงินและความมั่นคงของบริษัทเงินทุนหลายแห่ง แล้วแพร่กระจายอย่างรวดเร็วกลายเป็นความไม่เชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินโดยรวมในขณะเดียวกันระบบการเงินที่มีความเสียหายมาก ก็ทำให้การดำเนินนโยบายการเงินมีขีดจำกัดในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ไม่อาจผลักดันให้เศรษฐกิจไทยหลุดพ้นจากความชบเซาเป็นเวลายาวนาน

ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตอย่างมาก ในช่วง 5 ปี คือปี 2534 – 2538 ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยปีละประมาณ 8% ขึ้นไปดังตารางที่ 1.1 ทำให้ภาคธุรกิจต่าง ๆ โดย

ตารางที่ 1.1 อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจไทย ในช่วงปี 2534 - 2538

ปี	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (%)
2534	8.1
2535	7.9
2536	8.3
2537	8.7
2538	8.6

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2546ข)

เฉพาะธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีผลการดำเนินงานที่ดี ซึ่งสามารถแสดงตัวเลขได้ตามตารางที่ 1.2 ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่จากตัวเลขในตารางที่ 1.2 ในปี 2539 ซึ่งแสดงผลกำไรของธนาคารพาณิชย์เริ่มลดลง ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงเศรษฐกิจที่เริ่มจะชะลอตัว และมีสัญญาณบ่งบอกจากดัชนีอื่น ๆ อีก เช่น การส่งออกลดลง อัตราดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP ตีลบสูงขึ้น และในปี 2540 ประเทศไทยได้ประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรง ซึ่งส่งผลเสียหายไปสู่ทุกภาคธุรกิจโดยเฉพาะภาคการเงิน เป็นผลให้เกิดความไม่เชื่อมั่นต่อระบบสถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ไทยประสบกับภาวะขาดทุน เงินกองทุนหลายธนาคารตีลบ ทำให้ทางการโดยธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเข้ามาแก้ไข โดยใช้นโยบายการเงินในด้านต่าง ๆ เช่น ให้เงินช่วยเหลือสภาพคล่องสำหรับธนาคารที่พอมีสักยภาพ ส่วนที่ไม่มีศักยภาพก็ถูกปิดหรือควบรวมกับธนาคารอื่น ทำให้เดิมธนาคารพาณิชย์ในระบบมีอยู่ 15 ธนาคาร ลดลงเหลือ 13 ธนาคาร โดยถูกปิดไป 1 แห่ง คือธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยกรรม และควบรวมกับธนาคารของรัฐอีก 1 แห่ง คือธนาคารมหานคร และในเวลาต่อมาธนาคารพาณิชย์หลายธนาคารได้กลายเป็นธนาคารต่างชาติ (ผู้ถือหุ้นเกิน 50% เป็นบริษัทต่างชาติ) เช่น ธนาคารเอเซีย ธนาคาร UOB รัตนสิน ธนาคารDBSไทยทูลุ และธนาคารสแตนดาร์ด ชาร์เตอร์ด นครธน นับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ธนาคารพาณิชย์ไทยประสบภาวะขาดทุน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ และความเข้มงวดในการกันสำรองจากทางการ เป็นผลให้เกิดสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เป็นจำนวนมาก ดังสามารถแสดงตัวเลขกำไรขาดทุนในช่วงปี 2540 – 2544 ได้ตามตารางที่ 1.3

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงต้องการที่จะศึกษาผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยเน้นความสามารถในการทำอะไรว่าถูกกำหนดหรือถูกอธิบายจากตัวแปรใดบ้าง เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงการวิเคราะห์ฐานะทางการเงินในปัจจุบันของธนาคารพาณิชย์ ในการที่จะรองรับการแข่งขันที่รุนแรงในอนาคต

ตารางที่ 1.2 กำไรสุทธิ/ขาดทุนสุทธิของธนาคารพาณิชย์ไทย ตั้งแต่ปี 2536 – 2539

หน่วย : ล้านบาท

ธนาคาร	ปี			
	2536	2537	2538	2539
ธนาคารขนาดใหญ่	30,462	45,544	53,683	56,995
ธนาคารขนาดกลาง	7,859	11,206	13,229	(10,889)
ธนาคารขนาดเล็ก	1,814	2,861	3,373	4,134
รวม	40,135	59,611	70,285	50,240

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2546ก)

หมายเหตุ : 1. ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงผลขาดทุนของธนาคารพาณิชย์

2. ธนาคารขนาดใหญ่ประกอบด้วย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกรุงศรีอยุธยา

3. ธนาคารขนาดกลางประกอบไปด้วย ธนาคารทหารไทย ธนาคารศรีนคร ธนาคารนครหลวง ธนาคารมหานคร และธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยกรรม

4. ธนาคารขนาดเล็กประกอบไปด้วย ธนาคารไทยธนุ ธนาคารแหลมทอง ธนาคารนครชน ธนาคารสหธนาคาร และธนาคารเอเชีย

ตารางที่ 1.3 กำไรสุทธิ/ขาดทุนสุทธิของธนาคารพาณิชย์ไทย ตั้งแต่ปี 2540 – 2544

หน่วย : ล้านบาท

ธนาคาร	ปี				
	2540	2541	2542	2543	2544
ธนาคารขนาดใหญ่	10,224	(175,768)	(259,665)	53,869	814
ธนาคารขนาดกลาง	(49,896)	(106,139)	(23,399)	(32,345)	37,808
ธนาคารขนาดเล็ก	(1,989)	(55,038)	(35,819)	(25,153)	(4,352)
รวม	(41,661)	(336,945)	(318,883)	(3,629)	34,270

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2546ก)

หมายเหตุ : 1.ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การ และธนาคารมหานคร ปิดดำเนินการตั้งแต่ปี 2541

2.ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงผลขาดทุนของธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 1.4 จำนวนธนาคารพาณิชย์ไทย ในช่วงเศรษฐกิจเติบโต (2533 – 2539) และช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ (2540 - 2544)

ขนาดธนาคาร	ช่วงเศรษฐกิจเติบโต	ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ
ใหญ่	5	5
กลาง	5	4
เล็ก	5	4
รวม	15	13

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2546ก)

หมายเหตุ : 1. ธนาคารขนาดใหญ่ มีสินทรัพย์ตั้งแต่ 500,000 ล้านบาทขึ้นไป ช่วงเศรษฐกิจเจริญเติบโต และช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ จะประกอบไปด้วย 5 ธนาคาร คือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกรุงศรีอยุธยา

2. ธนาคารขนาดกลาง มีสินทรัพย์ตั้งแต่ 100,000 – 499,999 ล้านบาท ช่วงเศรษฐกิจเจริญเติบโต ประกอบไปด้วย 5 ธนาคารคือ ธนาคารทหารไทย ธนาคารศรีนคร ธนาคารนครหลวงไทย ธนาคารมหานคร(ควบรวมกับธนาคารกรุงไทยเมื่อปี 2540) และธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ(ปิดเมื่อปี 2540) ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำประกอบไปด้วย 4 ธนาคาร คือ ธนาคารทหารไทย ธนาคารนครหลวงไทย ธนาคารศรีนคร และธนาคารไทยธนาคาร(สหธนาคารเดิม)

3. ธนาคารขนาดเล็ก มีสินทรัพย์ต่ำกว่า 100,000 ล้านบาท ช่วงเศรษฐกิจเจริญเติบโตประกอบไปด้วย 5 ธนาคารคือ ธนาคารไทยทนุ ธนาคารแหลมทอง ธนาคารนครชน ธนาคารสหธนาคาร และธนาคารเอเชีย ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำประกอบไปด้วย 4 ธนาคาร คือ ธนาคารไทยทนุ ธนาคารรัตนสิน (แหลมทองเดิม) ธนาคารนครชน ธนาคารเอเชีย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปี 2533 – 2544 โดยมุ่งประเด็นความสามารถในการหารายได้ของธนาคารว่าถูกกำหนดจากตัวแปรใด
- (2) เพื่อศึกษาถึงฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยในปี พ.ศ. 2545

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ทราบถึงผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยจะผันแปรกับปัจจัยใดในภาวะเศรษฐกิจที่ต่างกัน คือ ภาวะเศรษฐกิจช่วงปี 2533 – 2539 และช่วงปี 2540 -2544
- (2) ทราบถึงฐานะทางการเงินในปัจจุบันของธนาคารพาณิชย์ไทย และแนวทางในการวางแผนเพื่อความพร้อมทั้งภาวะการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นในอนาคตอันใกล้ของตลาดการเงิน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาและการวิเคราะห์จะพิจารณาจากธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 15 ธนาคาร ในช่วงปี พ.ศ. 2533 – 2539 และ 13 ธนาคาร ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545 เพื่อทราบถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยโดยใช้ข้อมูลงบดุล/งบกำไรขาดทุนของแต่ละธนาคารพาณิชย์ไทยมาพิจารณา ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 – 2545

1.5 นิยามศัพท์

- (1) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ คือ อัตราส่วนของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ของธนาคาร
- (2) เงินกองทุนของธนาคาร i (K^i) คือเงินกองทุนของธนาคารที่ i ซึ่งเงินกองทุนสำหรับ การศึกษาในครั้งนี้ก็คือ ส่วนของผู้ถือหุ้นรวมกับส่วนที่เป็นเงินกู้ระยะยาวและเงินสำรองต่าง ๆ
- (3) การกระจุกตัวของธนาคารทางด้านเงินฝาก (CR^i_j) เป็นอัตราการกระจุกตัวทางด้าน เงินฝากของกลุ่มธนาคาร ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ กลุ่มธนาคารขนาดกลาง และกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก โดยหาได้จาก

$$CR_m = \sum S_i/S$$

S_i = ส่วนแบ่งตลาดของหน่วยธุรกิจ i

m = จำนวนหน่วยธุรกิจในกลุ่ม

n = จำนวนหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรม

(5) สินทรัพย์หมุนเวียน คือสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็ว ซึ่งประกอบด้วย เงินสด เงินฝากธนาคาร เงินให้สินเชื่อที่ถึงกำหนดภายใน 1 ปี หลักทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ภายใน 1 ปี

(6) หนี้สินหมุนเวียน คือ หนี้สินที่ถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปี เช่น เงินฝากเพื่อเรียกเงินฝากประจำที่ครบกำหนด เจ้าหนี้ที่ครบกำหนดชำระภายใน 1 ปี เป็นต้น

(7) เงินฝาก คือเงินที่รับฝากโดยแบ่งเป็นเงินฝากกระแสรายวัน เงินออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ

(8) เงินกองทุนคือ ส่วนของผู้ถือหุ้นและสำรองต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงหนี้สินระยะยาวที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศให้นำเป็นเงินกองทุน

(9) สินทรัพย์เสี่ยง คือสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมมูลค่าหรือเสี่ยงต่อการไม่ได้รับคืน โดยการคำนวณอัตราความเสี่ยงตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย

(10) รายได้ดอกเบี้ย คือ รายได้ที่ธนาคารได้รับจากแหล่งที่มาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ยืม ดอกเบี้ยรับจากเงินฝาก ดอกเบี้ยและเงินปันผลรับจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์

(11) รายจ่ายดอกเบี้ย คือ ค่าใช้จ่ายที่ธนาคารต้องจ่ายดอกเบี้ยออกไป ประกอบด้วย ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝาก และดอกเบี้ยจ่ายจากเงินกู้ยืม

(12) รายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ย ในที่นี้จะหมายถึงรายรับจากค่าธรรมเนียมรับต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมรับจากตัวสินค้าเข้า-ออก และรวมถึงรายได้อื่น ๆ

(13) ค่าใช้จ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ย คือ ค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ ค่าภาษี เป็นต้น

(14) ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ คือ เงินสำรองที่กันไว้สำหรับหนี้จัดชั้นตามเกณฑ์การกันสำรองของธนาคารแห่งประเทศไทย

(15) สินทรัพย์ที่หารายได้ หมายถึง สินทรัพย์ที่สามารถทำรายได้จากการดำเนินงานให้ธนาคารเช่นเงินให้กู้ยืมเงินลงทุนในหลักทรัพย์ เงินลงทุนในบริษัทย่อย เป็นต้น

(16) ผลิตภัณฑ์ของธนาคารพาณิชย์ (Product) หมายถึง บริการที่ธนาคารพาณิชย์ให้บริการกับลูกค้า เช่น ผลิตภัณฑ์ทางด้านสินเชื่อ เงินเบิกเกินบัญชี เงินให้กู้ ผลิตภัณฑ์ด้านเงินฝาก เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่นการรับชำระค่าสาธารณูปโภค การรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การให้บริการ แคชเชียร์เช็ค การให้บริการ โอนเงิน ฯลฯ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved